

**Jogi ismeret jegyzet
a büntetés-végrehajtási felügyelő
szakképzéshez
8 hetes**

§.

Szerkesztette: Bozáné Török Erika c. bv. alezredes

2020.

1. Tartalom

1. TARTALOM.....	2
2. A JOG FOGALMI MEGHATÁROZÁSA	4
2.1. A jog fogalma, funkciói	4
2.2. A jogrendszer fogalma és tagozódása.....	4
2.3. A társadalmi lét legfogtosabb alapfogalmai	4
3. JOGSZABÁLYTAN.....	6
3.1. A jogalkotás	6
2.2. Jogszabályi hierarchia.....	6
2.3. Jogszabályok érvényességének feltétele:.....	6
2.4. Jogszabályok hatályossága, a hatályosság fajtái.....	6
4. A SZABADSÁGVESZTÉS.....	7
4.1. Szabadságvesztés fogalma.....	7
4.2. A szabadságvesztés tartama:.....	7
5. AZ ELÍTÉLT JOGI HELYZETE	8
5.1. A büntetés-végrehajtási jogviszony	8
5.2. Az elítéltek jogai.....	8
5.3. Az elítélt kötelezettségei.....	9
6. A FOGVATARTÁS RENDJE.....	11
6.1. A tájékoztatási kötelezettség.....	11
6.2. A Házirend.....	11
6.3. A napirend	11
7. A FOGVATARTOTTAK ELHELYEZÉSÉRE ÉS ELLÁTÁSÁRA VONATKOZÓ SZABÁLYOK.....	13
7.1. Elkülönítés az elhelyezés során	13
7.2. Együttes elhelyezés, tartózkodás	13
7.3. Az elhelyezés módja	14
7.4. Egyéb helyiségek és létesítmények	15
7.5. Szolgáltatások	15
7.6. Az intézet tisztántartása	15
7.7. A szükségleti cikkek vásárlása	16
8. ÉLELMEZÉS SZABÁLYAI	17
8.1. Általános szabályok:.....	17
8.2. Az étel kiosztására vonatkozó szabályok!	17
8.3. Hideg étellel való ellátás szabályai:.....	18
8.4. A fogvatartottak normatípusba való besorolása illetve annak megszüntetése:.....	18
9. AZ ELÍTÉLT TISZTÁLKODÁSI LEHETŐSÉGEINEK BIZTOSÍTÁSA	19
10. A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁST ÉRINTŐ EGYES BŰNCSELEKMÉNYEK	20
10.1. Szolgálati bűncselekmény	20
10.2. Korrupciós bűncselekmények.....	21
11. A VÉGREHAJTÁS RENDJÉNEK ÉS A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁNAK FENNTARTÁSA	23
11.1. Az elítélttel szemben alkalmazható biztonsági intézkedések (2013. év CCXL. törvény alapján):.....	23

11.2. Az elítélt biztonsági elkülönítése 23

2. A jog fogalmi meghatározása

2.1. A jog fogalma, funkciói

2.1.1. A jog:

Az állam szervei által kibocsátott olyan magatartási szabályok összessége, amelyeket általános érvényesség jellemez, és betartásukat végső soron az állam szervei által kikényszeríthet.

2.1.2. A jog funkciói:

- alapvető funkciók: konfliktus feloldó, szabályozó funkció,
- egyéb funkciók: nevelő-szociális!

2.2. A jogrendszer fogalma és tagozódása

2.2.1. A jogrendszer fogalma:

Egy adott állam jogszabályainak összessége a jogrendszer.

A Magyarország jogrendszere tehát a hatályos jogszabályok rendezett összessége. Az egyes jogszabályok egymást kiegészítve, egymásra is figyelemmel alakítják az életviszonyokat, ezzel is bizonyítva a jogrendszer belső rendezettségét, egységét.

2.2.2. A jogrendszer három területe:

- közjog
- magánjog
- vegyes szakjogok

Közjog

Azoknak a jogszabályoknak az összessége, amelyek az állam szerveire vonatkozó szabályokat tartalmazzák. Ezeknek a szerveknek az egymáshoz való viszonyát szabályozza illetve az állami szervek és az állampolgárok szabályainak rendszere alkotja a közjogot. Az állam fölérendeltségi pozíciótól szabályoz.

Magánjog:

Az állampolgárok és szervezeteik közötti viszonyokat szabályozza. Ezeket a jogviszonyokat mellérendeltségi szempontból szabályozzák.

2.3. A társadalmi lét legfogtosabb alapfogalmai

2.3.1. Jogképesség

A Magyar Köztársaságban minden ember megkülönböztetés nélkül és egyenlő mértékben, életkorra, nemre, fajra, felekezetre és nemzetiségre való tekintet nélkül jogképes. A jogképesség a fogantatással kezdődik, de az ember csak az élve születéssel válik jogképesé. A jogképességről sem szerződésben, sem nyilatkozatban nem lehet lemondani, és korlátozni sem lehet. A jogképesség a halállal szűnik meg. Kritikus eset, ha a halál bekövetkeztének nincsenek közvetlen bizonyítékai. A holtta nyilvánítás bírósági procedúrát igényel, ezután következhet csak az anyakönyvezés.

2.3.2. Cselekvőképesség

Az ember azon képessége, hogy saját akaratából, elhatározásából jogokat szerezhessen és kötelezettségeket vállalhat. Csak az emberre jellemző. A cselekvőképesség nem mindent embert, hanem csak a meghatározott kort elért és belátási képességgel rendelkező embert illet meg. A cselekvőképesek mellett léteznek korlátozottan cselekvőképesek és cselekvőképtelenek is.

2.3.3. **Korlátozott cselekvőképesség:**

- Kiskorú, aki betöltötte a 14. életévét, de még nem 18 éves (kivétel, ha házasságkötés révén vált nagykorúvá).
- Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alatt álló személy, aki belátási képességét csökkentve és nem állandó jelleggel veszítette el.
- Az a személy, akinek ideiglenesen, állapotánál fogva hiányzik a belátási képessége. (E személy egyébként cselekvőképes, ám azon képessége, hogy akaratának megfelelően cselekedjék, valamely oknál fogva, ideiglenesen hiányzik.)

2.3.4. **Cselekvőképtelen:**

- 14. életévét be nem töltött kiskorú személy,
- Cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezett személy, aki ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel állandó jelleggel és teljes mértékben nem rendelkezik. (Bíróság mondja ki.)
- Valaki egy adott helyzetben állapotánál fogva (betegség pl.) nem rendelkezik ügyei viteléhez szükséges belátási képességgel (Mindenképpen átmeneti helyzetről van szó.)

2.3.5. **Beszámítási képesség (az elkövetéskor legalább korlátozott beszámítási képességgel rendelkezik):**

- felismerési képesség: képes felismerni magatartása lehetséges következményeit
- akaratni képesség: képes akaratának megfelelő magatartás tanúsítására

Felkészülési kérdés:

Ismertesse a jog fogalmát!

3. Jogszabálytan

3.1. A jogalkotás

A jogalkotás a kifejezetten jogalkotó hatáskörrel felruházott állami szervek tevékenysége. Tudatosan, kimondottan és kizárólagosan, közvetlenül, általános és absztrakt magatartásszabályok formájában megfogalmazódó jogi normák létrehozása.

3.2. Jogszabályi hierarchia

3.3. Jogszabályok érvényességének feltétele:

- a jogszabályt jogalkotó hatáskörrel felruházott szerv bocsássa ki
- a jogszabály illeszkedjen a jogforrási hierarchiába
- megfelelő módon legyen kihirdetve (Magyar Közlöny)
- megfeleljen a jogalkotás szakmai követelményeinek

3.4. Jogszabályok hatályossága, a hatályosság fajtái

3.4.1. Időbeli hatály

Hatálybalépés időpontjáról a jogszabály kibocsátójának kell rendelkeznie. Általában a záró rendelkezésben kell kimondani. Tipikus eset: kihirdetés napján. Ettől eltérő is lehet, sőt a jogszabályon belül egyes rendelkezések különböző időpontokban léphetnek életbe. Általános elv, hogy a jogszabályoknak nincs visszamenőleges hatálya. A jogszabályt és a végrehajtási szabályt egy időben kell kihirdetni. A jogszabály akkor veszti hatályát, ha más jogszabály hatályon kívül helyezi, vagy a jogszabályban meghatározott idő lejárt.

3.4.2. Személyi hatály

Azon személyek köre, akikre a jogszabály jogokat, ill. kötelezettségeket állapít meg.

3.4.3. Területi hatály

Azt a területet jelenti, ahol a jogszabály az életviszonyok tényleges irányítója lehet.

3.4.4. Tárgyi hatály

Mindazon jogviszonyok köre, amelyekre az adott jogszabályt alkalmazni kell vagy lehet. Csak érvényes jogszabály lehet hatályos, és hatályos jogszabály nem lehet érvénytelen.

Felkészülési kérdés:

Ismertesse, hogy hogyan épül fel a jogszabályi hierarchia?
Ismertesse a jogszabályok hatályosságát és érvényességét!

4. A szabadságvesztés

4.1. Szabadságvesztés fogalma

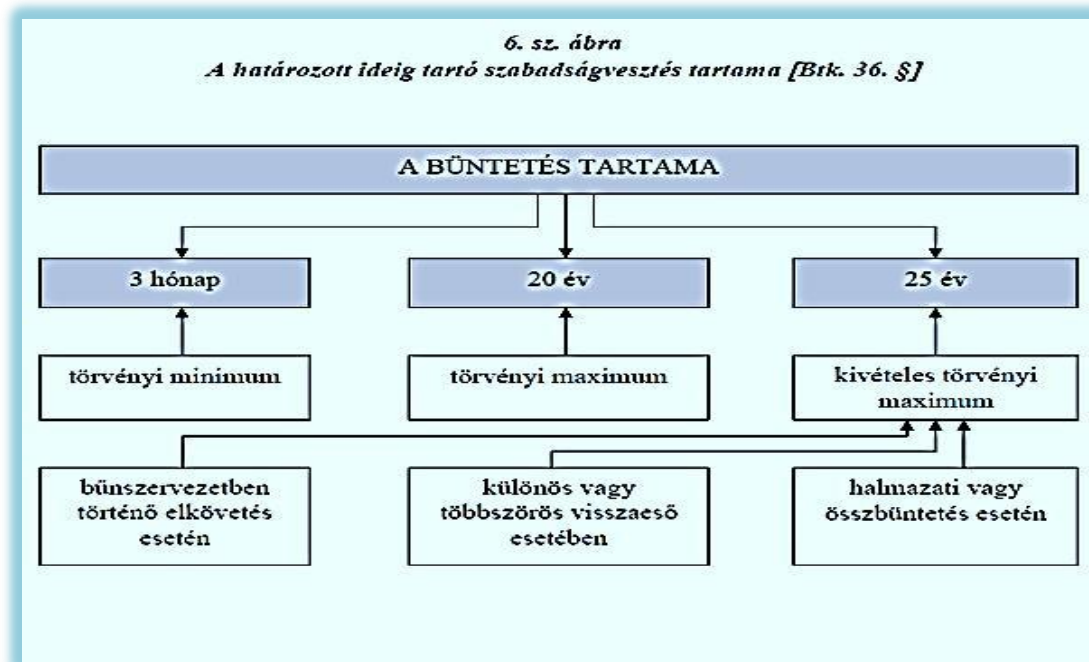
- jogi szakkifejezés, gyűjtőfogalomként a bűncselekmények elkövetőinek társadalomból való kizárását, annak különböző végrehajtási formáit és fokozatait értik alatta
- a 2012.évi C. törvényben (továbbiakban: Btk) meghatározott büntetési nem, a legszigorúbb szankció, ami büntetésként kiszabható. A szabadságvesztés legfontosabb jellemzője a tartama.

4.2. A szabadságvesztés tartama:

A szabadságvesztés életfogytig, vagy határozott ideig tart.

4.2.1. A határozott ideig tartó szabadságvesztés

- legrövidebb tartama **három hónap** (generális/általános törvényi minimum),
- leghosszabb tartama **húsz év**; (generális/általános törvényi maximum)
- halmazati vagy összbüntetés, illetőleg bünszervezetben történő elkövetés esetén **huszonöt év.** (speciális/ kivételes törvényi maximum)

4.2.2. Határozatlan, vagyis az életfogytig tartó szabadságvesztés

Életfogytig tartó szabadságvesztés azzal szemben szabható ki, aki a bűncselekmény elkövetésekor a huszadik életévét betöltötte. Az életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtási fokozata fegyház.

Életfogytig tartó szabadságvesztés kiszabása esetén a bíróság:

- meghatározza a feltételes szabadságra bocsátás legkorábbi időpontját, vagy
- a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét kizárja (TÉSZ).

Felkészülési kérdés:

Mennyi a határozott ideig tartó szabadságvesztés tartama?

5. Az elítélt jogi helyzete

5.1. A büntetés-végrehajtási jogviszony

Az alapvető állampolgári jogokat és kötelezettségeket az Alaptörvény határozza meg, ezzel rögzíti a szabad – a szabadságvesztés hatálya alatt nem álló – személyek jogállását.

A jogerős és végrehajtandó szabadságvesztést kiszabó ügydöntő határozat hatására a szabad ember jogi státusza megváltozik, elítélt lesz. Az alaptörvényben említett jogállás megváltozik, és az elítéléssel létrejövő büntetés-végrehajtási jogviszony alapján átalakul. Ettől kezdve az elítélt a büntetés-végrehajtási jogviszony alanya lesz.

E jogviszony jellegéből következik, hogy a feleket – a szabadságelvonásból fakadó helyzetre figyelemmel sajátos – jogok illetik meg és kötelezettségek terhelik. E sajátos jogviszony jellemzője, hogy az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott részére biztosított jog a végrehajtásért felelős szerv oldalán kötelezettséget teremt, míg az elítéltet és az egyéb jogcímen fogvatartottat terhelő kötelezettség teljesítése érdekében a végrehajtásért felelős szerv minden törvényes eszközzel köteles fellépni. E jogviszony keletkezésével vannak az elítéltnél olyan, az Alaptörvényben rögzített alapvető jogai, amelyeket a szabadságvesztés nem érinthet, továbbá olyanok, amelyek szünetelnek és olyanok, amelyek módosulnak, korlátozottan érvényesülnek.

5.2. Az elítéltek jogai

A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt elveszti a személyi szabadságát, köteles eltérni a végrehajtás tényéből eredően egyes alapvető jogainak és a jogszabályok által biztosított egyéb jogosultságainak szünetelését, korlátozását, módosulását

5.2.1. A szabadságvesztés által nem érintett jogok

- az emberi méltóság sérthetetlensége,
- a kínzás, az embertelen, a megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma,
- a személyi biztonsághoz való jog,
- a szabadságtól való megfosztás csak törvényes eljárásban lehetséges,
- az alaptalan vagy törvényt sértő szabadságelvonás utáni kártérítéshez való jog,
- a hátrányos megkülönböztetés tilalma,
- az anyanyelv használatának követelménye,
- a hatékony jogorvoslathoz való jog

5.2.2. A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelő jogok

- A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetel az elítélt joga
- a) a szabad mozgáshoz,
- b) a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához,
- c) a békés gyülekezéshez,
- d) a sztrájkhoz,
- e) a szabad orvosválasztáshoz,
- f) ahhoz, hogy az országgyűlési képviselők, a helyi és kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán választható legyen.

5.2.3. Elítélti jogok

- a) a higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre, az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő élelmezésre, egészségügyi ellátásra, megfelelő ruházat biztosítására,
- b) a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel az e törvényben meghatározottak szerint kapcsolatot tartani,
- c) baleset esetén baleseti ellátásra és baleseti egészségügyi szolgáltatásra,
- d) pihenésre, szabadidőre,
- e) testi és szellemi állapotának fenntartása, illetve fejlesztése érdekében
- ea) naponta - a szabadságvesztés végrehajtási rezsimjeinél megállapított rendelkezések szerint, de legalább egy óra - szabad levegőn tartózkodásra,
- eb) önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek - a szabadságvesztés végrehajtási rezsimjeinél megállapított rendelkezések szerinti - igénybevételére,
- ec) tanuláshoz való jogát e törvényben meghatározottak szerint gyakorolni; általános iskolai, középfokú, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére, illetve folytatására, a vizsgákra való felkészüléshez tanulmányi és vizsgaszabadságra,
- f) a bv. intézetben, illetve annak felügyeleti szerveinél és a büntetés-végrehajtástól független szervhez közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére,
- g) a büntetés végrehajtása során jogorvoslati joggal élni,
- h) a rendelkezésére álló pénzből havonta meghatározott összeget személyes szükségleteire fordítani, illetve azzal egyéb módon rendelkezni,
- i) a szabadságvesztés végrehajtása során keletkezett kárának megtérítésére,
- j) sajátos védelemre a nők, fiatalok és a fogyatékkal élők a rájuk vonatkozó eltérésekkel,
- k) jogszabályban meghatározottak szerint saját ruha viselésére, illetve használati tárgyak tartására; az elítélt magánál tartható tárgyainak köre a bv. intézet rendjére és biztonságára figyelemmel, valamint az egyes rezsimszabályok szerint korlátozható,
- l) a már megállapított, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott valamely rendszeres pénzellátásának (e fejezetben a továbbiakban: rendszeres pénzellátás) a meghatalmazott személy kezéhez vagy a bv. intézethez történő folyósítására, továbbá a saját jogon járó családi pótléknek a letéti számláján való elhelyezésére,
- m) a szabadulást követő társadalomba való visszailleszkedés érdekében az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtésének segítségére,
- n) önkéntes vállalása alapján - a szabadságvesztés fokozatának és a rezsimre vonatkozó szabályok szerint - oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre,
- o) büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra. Az elítélt a bv. intézet parancsnokának engedélye alapján - őrzéssel vagy anélkül - meglátogathatja orvos által igazoltan súlyos beteg közeli hozzátartozóját, részt vehet közeli hozzátartozója temetésén.

5.3. Az elítélt kötelezettségei

- a) a szabadságvesztést a jogszabályban vagy az országos parancsnok által meghatározott bv. intézetben tölteni,
- b) a büntetés-végrehajtás rendjét megtartani, illetve túrni, a kapott utasításokat végrehajtani,
- c) a számára kijelölt munkát elvégezni,

- d) a reintegrációs foglalkozás rendjét, a bv. intézet biztonsági és higiéniai követelményeit megtartani,
- e) a bv. intézet tisztántartásában, karbantartásában és ellátásában díjazás nélkül, alkalomszerűen részt venni,
- f) alávetni magát a jogszabályban előírt kötelező vagy egészségi állapotának megítéléséhez szükséges orvosi vizsgálatnak és a jogszabály szerint kötelező, gyógykezelésnek,
- g) fegyelemsértés, illetve bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja esetén vizsgálati anyagot szolgáltatni az alkohol, bódító-, illetve kábítószer fogyasztás ellenőrzéséhez,
- h) a végrehajtási fokozatnak és rezsimszabályoknak megfelelően előírt forma- és egyéb ruházatot viselni,
- i) a tartására fordított költséghez hozzájárulni, kivéve ha önhibáján kívüli okból nem dolgozik és nem részesül rendszeres pénzellátásban, illetve nem rendelkezik letéti pénzzel,
- j) a képességeinek és a bv. intézet adottságainak megfelelő képzésben, illetve oktatásban részt venni.

Az elítélt köteles együttműködni a bv. intézet, a pártfogó felügyelői szolgálat és a reintegrációs tevékenységben részt vevő szervezet megbízottjával.

Felkészülési kérdések:

Soroljon fel legalább 5-5 fogvatartottat megillető jogot, illetve kötelezettséget!

6. A fogvatartás rendje

6.1. A tájékoztatási kötelezettség

A végrehajtásért felelős szervnek az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére az anyanyelvén, törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben regionális vagy nemzetiségi nyelven, vagy az általa ismert más nyelven a végrehajtás rendjére, a végrehajtással összefüggő jogaira és kötelezettségeire vonatkozó jogszabályi rendelkezések lényegi elemeiről, valamint a fogvatartást foganatosító szerv házirendjéről tájékoztatást kell adnia. Az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell a tájékoztatást megadni.

6.2. A Házirend

Az elítélt jogai gyakorlásának és a kötelességei teljesítésének rendjét a házirendben kell szabályozni, mely adott intézetre vonatkozik tekintettel az egyes intézetek eltérő sajátosságaira, azonban tartalma jogszabályban meghatározott. A házirendtől csak a bv. intézet parancsnokának engedélyével lehet eltérni. Az elítéltet a házirend megszegésének következményeire figyelmeztetni kell.

6.2.1. A házirend tartalmazza:

- a) az elítélt napirendjét,
- b) az elítélt bv. intézeten belüli foglalkoztatására, mozgására, tartózkodására és a munkavégzés rendjére vonatkozó szabályokat,
- c) a panaszok, kérelmek, bejelentések, illetve egyéb jogorvoslatok előterjesztésének a rendjét,
- d) az elítélt viselkedési szabályait,
- e) a látogatók fogadásának, valamint a bv. intézet elhagyásának a szabályait,
- f) a szükségleti cikkek vásárlásának idejét, módját,
- g) az elítélt által küldött, vagy a részére érkezett levelek, csomagok kezelésére vonatkozó szabályokat,
- h) az elítélt tartózkodására és foglalkoztatására szolgáló helyiségek használatának rendjét,
- i) a vallási szertartások, a karitatív és a missziós rendezvények időrendjét,
- j) a telefonkészülék használatának rendjét és feltételeit,
- k) az elítélt birtokában tartható tárgyak mennyiségét,
- l) a részlegen betartandó balesetvédelmi és tűzvédelmi előírásokat,
- m) a dohányzással kapcsolatos rendelkezéseket,
- n) a többletszolgáltatások igénybevételére vonatkozó rendelkezéseket,
- o) a biztonsági zárkában vagy részlegen elhelyezett elítéltre vonatkozó végrehajtási szabályokat.

6.3. A napirend

A napirendben kell meghatározni minden olyan tevékenységet, amely a bv. intézet napi folyamatos működését biztosítja.

A takarodó és az ébresztő között legalább nyolc óra folyamatos pihenőidőt, étkezésre naponta háromszor, esetenként legalább húsz percet kell biztosítani.

6.3.1. A napirendben kell meghatározni:

- a) ébresztő és a takarodó,
- b) a nyitás és zárás,
- c) a létszámellenőrzés,
- d) az étkezés,
- e) a szabad levegőn való tartózkodás,

- f) a munkavégzés, oktatás, orvosi rendelés, tisztálkodás, szabadidő eltöltése, meghallgatások, jogorvoslatok ideje, helye és módja.

A napirend a házirend részét képezi és részlegenként kell kiadni.

Felkészülési kérdések:

Melyek azok a legfontosabb állandó feladatok (a napirend tartalma), amiket a körletfelügyelőnek a szolgálatellátás során végre kell hajtani?

7. A fogvatartottak elhelyezésére és ellátására vonatkozó szabályok

A fogvatartással kapcsolatos feladatok végrehajtására az egyes bv. intézetekben kerül sor.

7.1. Elkülönítés az elhelyezés során

A Bv. Kódex az elítélti jogok között rendelkezik arról, hogy „biztosítani kell a fogva tartott higiéniai feltételeknek megfelelő elhelyezését”.

Az elhelyezés során az elkülönítési szabályok betartása – kivételekkel – kötelező:

- a) a letartóztatottakat az elítéltektől és a többi egyéb jogcímen fogvatartottól,
- b) a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat egymástól,
- c) a férfiakat a nőktől,
- d) a fiatalokat a felnőtt korúaktól,
- e) a katonákat a nem katonának minősülő elítéltektől,
- f) dohányzókat a nem dohányzóktól,
- g) a fekvőbetegeket az egészségesektől,
- h) a betegek közül a fertőzőket a nem fertőzőektől

Jogszabály a fentiekben foglaltakon túl, az elkülönítés egyéb szempontjait is meghatározhatja. Ha az elítélttel szemben más ügyben büntetőeljárás folyik, az elítéltet az ügyész, illetve a bíróság rendelkezése szerint kell elkülöníteni. Az elkülönítést külön körleten, ennek elkülönített részén, illetve külön zárkában vagy lakóhelyiségben kell végrehajtani.

7.2. Együttes elhelyezés, tartózkodás

A különböző végrehajtási fokozatú elítéltek együtt helyezhetők el:

- a kórteremben,
- a betegszobában,
- fertőző elkülönítőben,
- a gyógyító-terápiás részlegben,
- az átmeneti részlegben,
- drogprevenciós részlegen,
- pszichoszociális részlegen,
- HSR részlegen,
- anya-gyermek együttes elhelyezése esetén,
- fiatalok elítéltek részlegén,
- EVSZ alkalmazása esetén.

Együtt várlakozhatnak orvosi vizsgálatra és egészségügyi rendelésre. Együtt dolgozhatnak a munkahelyen, együtt tartózkodhatnak szabad levegőn, közös étteremben.

7.3. Közösén vehetnek részt:

- általános iskolai és középiskolai oktatásban,
- felsőoktatásban
- szakmai képzésben,
- sportrendezvényeken,
- a kulturális rendezvényeken,
- szállítás és előállítás során,
- a vallási rendezvényeken.

7.4. Az elhelyezés módja

A büntetés-végrehajtási intézetben az elítéltek közvetlen elhelyezése (elszállásolása) céljára részleget, azon belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani. A részleg az intézet egyéb részeitől elhatárolt, zárkákat vagy lakóhelyiségeket magában foglaló területe.

7.4.1. **A zárka** az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan helyiség, amelynek nyílászárói (ajtaja és ablaka) a külön rendelkezésekben meghatározott biztonsági követelményeknek megfelelnek. A zárkában folyóvízzel ellátott mosdót, illetve – az ön vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére kialakított zárka kivételével – elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell létesíteni.

Zárkában kell elhelyezni:

- a fegyház fokozatú, illetve általában a börtön fokozatú elítéltet,
- a biztonsági okból elkülönített elítéltet,
- az ideiglenesen befogadott elítéltet,
- a különleges biztonságú körletre, illetve zárkába helyezett elítéltet,
- letartóztatottat.

7.4.2. A lakóhelyiség annyiban tér el a zárkától, hogy a nyílászáróira biztonsági berendezés felszerelése mellőzhető, a tisztálkodáshoz szükséges folyóvizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani.

Lakóhelyiségben lehet elhelyezni:

- a fogház, kivételesen a börtön fokozatú elítéltet,
- az átmeneti csoportba helyezett elítéltet,
- az EVSZ hatálya alá tartozó elítéltet,
- a szabadságát töltő elítéltet.

7.4.3. Zárkára és lakóhelyiségre vonatkozó szabályok

A bv. intézetben az állandó elhelyezést biztosító zárkákon, illetve lakóhelyiségeken túlmenően befogadó, egészségügyi, fegyelmi, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt elhelyezésére szolgáló zárkát kell kialakítani, illetve kijelölni.

A zárkában vagy a lakóhelyiségben elhelyezhető létszámot úgy kell meghatározni, hogy minden elítéltre hat köbméter légtér és egyéni elhelyezés esetén legalább hat, közösen elhelyezett elítéltek esetén személyenként legalább négy négyzetméter élettér jusson.

Az élettér kiszámításakor a zárka vagy a lakóhelyiség alapterületéből az illemhely és a mosdó által elfoglalt területet - függetlenül attól, hogy ezek leválasztása megtörtént-e - figyelmen kívül kell hagyni.

7.5. Egyéb helyiségek és létesítmények

A büntetés-végrehajtási intézet rendeltetésszerű működése, az elítéltek jogainak az érvényesítése egyéb helyiségek és létesítmények kialakítását, működtetését igényli. Erre tekintettel minden bv. intézetben kötelező kialakítani:

- orvosi rendelőt, betegszobát, fertőző elkülönítő szobát,
- fürdőhelyiséget,
- konyhát és a lehetőségek szerint közös étkezőhelyiségeket,
- látogató helyiséget, a védővel, valamint más személyekkel történő hivatalos érintkezés céljára alkalmas helyiséget,
- könyvtárat, a szabadidő eltöltésére, a közös foglalkozásra és a közös vallásgyakorlásra szolgáló helyiségeket,
- a szabad levegőn való tartózkodásra alkalmas területet,
- sportolásra alkalmas területet,
- kondicionáló termet kell kialakítani.

A kijelölt intézetekben az elítéltek iskolai oktatásához, szakirányú képzéséhez tanterem.

7.6. Szolgáltatások

Az elítélt köteles a tisztálkodási felszerelés költségét megtéríteni. Ez alól a szabály alól kivételt képez az, ha az elítélt nem rendelkezik letéti pénzzel, ilyenkor az alapvető tisztálkodási felszerelést a bv. intézetnek kell biztosítania.

Az elítélt köteles továbbá a jogszabályban meghatározott többlétszolgáltatások igénybevételét megtéríteni, így különösen

- a) a kondicionáló terem használati díját;
- b) a hűtőszekrény használati díját;
- c) a vízmelegítő használati díját.

7.7. Az intézet tisztántartása

Az elítélt köteles a bv. intézet tisztántartásában, karbantartásában és ellátásában díjazás nélkül, alkalomszerűen részt venni, ez az elítélés hatására keletkező kötelezettsége.

7.7.1. Feltételei:

- A tisztántartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkában csak olyan elítélt vehet részt, aki egyébként munkáltatásra is alkalmas. A munkaköri alkalmasság megállapításáig az elítélt nem vehet részt a munkavégzésben;
- A tisztántartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés ideje a napi négy órát, havonta összesen a huszonnégy órát nem haladhatja meg. A bv. intézet orvosa (a továbbiakban: bv. orvos) a munkavégzés idejét az elítélt egészségi és fizikai állapotára vagy életkorára tekintettel csökkentheti;
- A tisztántartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés idejére az elítéltet szükség szerint el kell látni munkaruhával és lábbelivel, szakmai oktatásban kell részesíteni, balesetét a munkabalesetre vonatkozó jogszabály szerint kell elbírálni.

A tisztántartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés időpontjait és tartamát a bv. intézet a fogvatartotti nyilvántartásban rögzíti.

7.7.2. Naponta kell elvégezni:

- a zárkák, lakóhelyiségek takarítását,
- az egészségügyi blokk takarítását, fertőtlenítését,
- a mosdók, vízkiöntők, WC-k takarítását, tisztántartását és az egészségügyi előírásoknak megfelelő fertőtlenítését,
- valamennyi helyiség padlózatának és berendezési tárgyainak portalanítását,
- a hidegpadlós helyiségek felmosását,
- a járdák és utak tisztán tartását.

Az udvarokat, vízelvezető árkokat, és az intézet egyéb területeit tisztán kell tartani. Télen gondoskodni kell a hó eltakarításától, a közlekedési utak, a járdák balesetveszélyességének megszüntetéséről. A környezetvédelmi szabályok betartásával biztosítani kell a rovarok, a rágcsálók rendszeres irtását.

7.8. A szükségleti cikkek vásárlása

7.8.1. Általános szabályok

Az elítélt munkadíjából és a szabadon felhasználható letéti pénzéből – a bv. intézet parancsnoka által meghatározott időben és módon – az alapmunkadíj ötszörösének megfelelő összegének a rezsimesorolásának megfelelő mértékéig szükségleti cikket vásárolhat.

A bv. intézet parancsnoka a helyi sajátosságok figyelembe vételével intézkedésben szabályozza a szükségleti cikkek vásárlásának rendjét, idejét, a vásárolható cikkek körét (az utóbbinál a biztonsági szempontokat is figyelembe kell venni).

A szükségleti cikkek vásárlása esetében az elítéltnak előnyben kell részesíteni a tisztasági és tisztító szereinek megvásárlását.

A jogszabály a vásárlásra költendő összeg tekintetében végrehajtási rend és a munkában való részvétel alapján differenciál az alábbiak szerint:

- a dolgozó elítélt - a tartásra fordított költségekhez való hozzájárulás, szabadulásra kötelezően tartalékolandó összeggel és a letiltások összegével csökkentett munkadíja
 - 70-90-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat – rezsikategóriájának függvényében fogházban, átmeneti csoportban,
 - 60-80-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat - rezsikategóriájának függvényében börtönben,
 - 50-75-100%-ának megfelelő összegért vásárolhat - rezsikategóriájának függvényében a fegyházban.
- a nem dolgozó elítélt – a letéti pénze terhére vásárolhat.

Korlátozás nélkül vásárolhat szükségleti cikket a várandós nő vagy a kisgyermekes nő a gyermeke születésével kapcsolatos társadalombiztosítási juttatásból, ameddig a gyermek a bv. intézetben vele van elhelyezve.

Az elítélt a szükségleti cikkek vásárlására meghatározott összegen felül – a letéti pénze terhére, amennyiben a bv. szerv felé nincs fennálló tartozása – engedéllyel megvásárolhatja a bv. intézetben magánál tartható tárgyakat, hozzátartozójának ajándékot vásárolhat, szabadulása előtt a polgári ruházatát kiegészítheti.

Az elítélt tényleges szükségletét meghaladó készletek felhalmozását meg kell előzni. Az elítélt a zárkában (lakóhelyiségben) a szükségleti cikkeket a tisztasági és a közegészségügyi előírások betartásával köteles tárolni

7.8.2. **Az elítélt nem vásárolhat különösen:**

- alkohol tartalmú italokat vagy azzal töltött édességet;
- ecet, bors, őrölt paprika;
- szemes vagy őrölt kávé;
- hajtógázzal működő termékeket;
- olyan terméket, mely saját vagy más életét, testi épségét veszélyezteti.

Felkészülési kérdések:

A felügyelőnek különböző fogvatartottakat kell elhelyeznie. Ismertesse, hogy kiket helyezhet el lakóhelyiségben, és kiket kell zárkába helyezni! Miben tér el a két helyiség?

A felügyelőnek a fogva tartó bv. intézet tisztántartását szolgáló munkát kell végrehajtania, és ehhez neki kell kiválasztania az elítélteket. Ismertesse, hogy milyen jogi szabályokra kell tekintettel lennie!

8. Élelmezés szabályai

8.1. Általános szabályok:

Az elítéltek közérzetét jelentős mértékben befolyásoló, a büntetés-végrehajtási intézet rendje és biztonsága szempontjából is kiemelkedően fontos tényező az élelmezés minősége, változatossága és mennyisége, emellett a megfelelő ellátás hozzájárul az egészségük, munkaképességük megőrzéséhez. A fogvatartottak élelmezése a bv. intézet feladata.

Részükre, legalább napi háromszori étkezést kell biztosítani, figyelembe véve:

- az általuk végzett munka jellegét,
- az egészségi állapotukat és
- az életkorukat
- gyakorolt vallásukat.

8.2. Az étel kiosztására vonatkozó szabályok!

Kiadagolni csak olyan ételt szabad, amelyet a kóstolás folyamán az arra megbízott személy fogyasztásra alkalmasnak minősített és hőmérséklete az étel jellegének megfelelő. Ha a kiosztáskor vagy a kiosztást követően közvetlenül az étel minőségére a fogvatartottnak panasa van, annak jogosságát munkaidőben - szükség esetén közegészségügyi szakember bevonásával - a gazdasági osztály, munkaidőn kívül a biztonsági tiszt bírálja el. Amennyiben a kifogás megalapozott, a fogvatartott részére új adag ételt kell biztosítani.

Az ételosztásban részt vevő fogvatartottak munkájukat csak folyamatos felügyelet mellett végezhetik. Az ételosztást végző fogvatartott részére munkaruhát és minden ételosztás előtt egyszer használatos kesztyűt kell biztosítani.

Az ételosztás folyamán figyelemmel kell kísérni, hogy a zárkában csak a zárkalétszámnak és a fogvatartottak normatípusának megfelelő mennyiségű étel kerüljön beadásra. Biztosítani kell az azonos mértékű adagolást.

Ha a fogvatartottak étkeztetése egyadagos kiszerelésben történik meg, az étkezések után minimum 1 órával biztosítani kell mind az edények, mind pedig az ételmaradékok összegyűjtését. A megmaradt készételek kiosztásáról haladéktalanul gondoskodni kell (3 órán belül ki kell osztani). A készételek 5 órán túl emberi fogyasztásra felhasználni nem szabad. Biztosítani kell az azonos mértékű adagolást. Az ételt osztó fogvatartottakat el kell látni munkaruhával. Be kell tartani a higiénés szabályokat.

A fogvatartott részére legalább napi egy alkalommal meleg ételt kell biztosítani.

8.3. Hideg étellel való ellátás szabályai:

Hideg étellel:

- rendkívüli esemény esetén legfeljebb 3 napig láthatók el, illetve
- higiénikusan csomagolva átszállítás, előállítás során.

A hideg étel fogyasztásához szükséges eszközöket (pl. konzervnyitó) a bv. intézet biztosítja. A fogvatartott részére orvosi javaslat alapján egészségügyi állapotának megfelelő (diétás, kímélő) ételt kell biztosítani

A büntetés-végrehajtási szabályokkal összhangban, lehetőség van arra, hogy az elítélt kiegészítse ételmezését. Erre módot ad az intézetekben rendszeresen biztosított vásárlás (kiétekezés), a csomagban beküldhető, a látogatás során behozható és helyben elfogyasztható élelmiszerek.

8.4. A fogvatartottak normatípusba való besorolása illetve annak megszüntetése:

Az elítéltet csak abban az esetben lehet a munkájának megfelelő ételmezési normába sorolni, ha ennek időtartama legalább a napi 4 órát meghaladja.

Meg kell szüntetni a dolgozó norma szerinti ételmezést:

- a munkából leváltást követő naptól,
- a szállítás, átszállítás idejére,
- a magánelzárás idejére, amennyiben nem engedték, hogy alatta dolgozzon.

Felkészülési kérdés:

A felügyelőnek az étel átvétele és kiosztása során milyen feladatai vannak? Mit kell tennie, ha az étel nem megfelelőségét észleli?

9. Az elítélt tisztálkodási lehetőségeinek biztosítása

9.1. Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott részére az alapvető tisztálkodási cikkeket és felszereléseket biztosítani kell:

- szappan;
- fogkefe, fogkrém, fogmosó pohár;
- WC-papír;
- nők részére egészségügyi vatta, tampon, egészségügyi betét;
- borotválkozási felszerelés;
- sampon.

A személyi tisztasági előírások betartását meg kell követelni.

9.2. Egyéb szabályok:

A házirend és a napirend szabályozásánál figyelembe kell venni, hogy az elítéltnak legyen ideje a tisztálkodásra, a szakáll és a haj ápolására. A hajvágást az erre a célra kialakított fodrásműhelyben kell elvégezni. A hajvágással lehetőleg hozzáértő – fodrász munkakörben foglalkoztatott – elítéltet kell megbízni, aki a munkáját a közegészségügyi szabályok betartásával köteles végezni.

A fegyelmi és az elkülönítő zárkában elhelyezett elítélt borotválkozását, hajvágását elítélt fodrásszal – felügyelet mellett – kell végeztetni.

Súlyosan beteg vagy a mozgásában korlátozott elítélt borotválását, hajápolását – felügyelet mellett – az elítélt fodrásszal kell végeztetni.

Az elítélt részére biztosítani kell, hogy a szükségleti cikkek vásárlására fordítható összegből az előírt tisztasági felszereléseket, kozmetikai cikket vásárolhasson.

10.A büntetés-végrehajtást érintő egyes bűncselekmények

10.1. Szolgálati bűncselekmény

10.1.1. Kötelességzegés szolgálatban

Btk. 438. § (1) „Aki ór-, ügyeleti vagy egyéb készenléti szolgálatban – az adott szolgálatra vonatkozó szolgálati intézkedés rendelkezéseit megszegve – elalszik, vagy a szolgálat ideje alatt szeszes italt, illetve kábítószerrel vagy kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyagot vagy szert fogyaszt, rendeltetési helyét elhagyja, vagy a szolgálat ellátására vonatkozó rendelkezést más módon súlyosan megszegi, vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

10.1.2. **Az elkövetési magatartások (elalszik, szeszes ital v. kábítószerrel fogyaszt, ill. rendeltetési helyét elhagyja)** tanúsítása esetén a katona szolgálat teljesítésére képtelen, ezáltal nem lesz alkalmas az ezen, szolgálati formákban elvárt éberség és figyelem tanúsítására, alkalmatlanná válik a feladat teljesítésére.

A gondatlanságból elkövetett kötelességzegés szolgálatban vétsége valósul meg a büntetés-végrehajtás hivatásos állományú tagja esetében, ha a tiltott tárgy a bv. intézet területére a kellő körültekintése hiányában jut be, mert például nem teljesíti figyelési kötelezettségét, illetve nem elég éber a biztonsági felügyelő és az ő szakaszán dobják be a mobiltelefont tartalmazó csomagot bástyafalon keresztül a sétaudvaron tartózkodó elítéltek közé.

Ugyan ez állapítható meg ha, a csomagot akár röntgen gépen, akár kézzel vizsgáló állománytag nem veszi észre, hogy mobiltelefont vagy szűrőeszközt tartalmaz a csomag, mert azt tüzetesen nem vizsgálja át.

Amennyiben a felügyelő rosszul érzi magát az őrhelyen, akkor a rosszulletét, szolgálatra alkalmatlan állapotát a közvetlen szolgálati előljárójának jelenti és leváltását kéri, melyről ez esetben az előljáró köteles gondoskodni.

10.1.3. Szolgálati feladat alóli kibúvás

(1) Aki fontos szolgálati feladat alól megtévesztéssel vagy távolmaradással kivonja, vagy annak teljesítésére képtelenné teszi magát, vétséget követ el és egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

10.1.4. Jelentési kötelezettség megszegése

(1) Aki fontos szolgálati ügyben kellő időben nem tesz jelentést, vagy valótlan jelentést tesz, ha a bűncselekmény a szolgálatra jelentős hátrány veszélyével jár, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) bekezdésben meghatározott bűncselekményt háború idején, megelőző védelmi helyzetben, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenység vagy békefenntartás során követik el.

10.2. Korrupciós bűncselekmények

10.2.1. Hivatali vesztegetés

Btk. 293. § (1) „Aki hivatalos személyt a működésével kapcsolatban neki vagy rá tekintettel másnak adott vagy ígért jogtalan előnnyel befolyásolni törekszik, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a vesztegető, ha a jogtalan előnyt azért adja vagy ígéri, hogy a hivatalos személy a hivatali kötelességét megszegje, a hatáskörét túllépje, vagy a hivatali helyzetével egyébként visszaéljen.

(6) A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – az (1) és (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.”

A bűncselekmény elkövetője, az aktív vesztegető bárki lehet, passzív alanya csak hivatalos személy. A bűncselekmény már az előny ígéretével befejezetté válik az elkövető részéről, tehát független a hivatalos személy reakciójától.

A hivatalos személy akkor jár el helyesen, ha a hivatali vesztegetést haladéktalanul jelenti a közvetlen előljárójának. Ha nem így tesz, akkor jelentési kötelezettség megszegése katonai bűncselekményt követi el. Amennyiben a hivatalos személy elfogadja az előnyt, akkor a hivatali vesztegetés elfogadása büntetetté követi el. Az előny bármilyen lehet, mely alkalmas a befolyásolásra. Az előny ígéretével a bűncselekmény befejezett. (Például: fogvatartott pénz ígér, hogy a hivatalos személy becsempésszen részére valamit az intézetbe, vagy elintézzze, hogy az általa meghatározott intézetben tölthesse a szabadságvesztést)

10.2.2. Hivatali vesztegetés elfogadása

294. § (1) „Az a hivatalos személy, aki a működésével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kéréssel vagy elfogadójával egyetért, büntett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(5) A büntetés korlátlanul enyhíthető – különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető – az (1) és (2) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetőjével szemben, ha a bűncselekményt, mielőtt az a hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, a kapott jogtalan vagyoni előnyt vagy annak ellenértékét a hatóságnak átadja, és az elkövetés körülményeit feltárja.”

A bűncselekmény befejezett az előny kérésével, vagy az ígéret elfogadásával. Ez a hivatali vesztegetés másik, passzív oldala.

Büntetőjogi szempontból az elítélt hivatali vesztegetés minősített esetét követi el, mert hivatali visszaélésre akarja rábírní a felügyelőt. Az előny ígéretével a bűncselekmény befejezett, ezért ez nem kísérlet, független az elfogadástól.

A felügyelő akkor jár el helyesen, ha a hivatali vesztegetést haladéktalanul jelenti a közvetlen előljárójának. Ha nem így tesz, akkor jelentési kötelezettség megszegése katonai bűncselekményt követi el.

Ha a felügyelő a felajánlott összeget elfogadja, akkor hivatali vesztegetés elfogadását követi el. A bűncselekmény befejezett az előny kérésével, vagy az ígéret elfogadásával.

Felkészülési kérdések:

A felügyelő gyalogos járőri feladata ellátása során azt érzékeli, hogy a kollégája a számára kijelölt őrhelyet engedély nélkül elhagyta. Értékelje a helyzetet büntetőjogi szempontból és ismertesse, mi a helyes eljárás a felügyelő részéről! Ha a kollégája azért hagyta el az őrhelyet, mert rosszul érezte magát, akkor mi lett volna részéről a helyes eljárás?

Egy elítélt szolgálati időben a felügyelőnek négyszemközt 100.000 forint összeget ajánl fel arra, az esetre ha, neki egy kisméretű mobiltelefont juttat be a bv. intézetbe. Értékelje a helyzetet büntetőjogi szempontból! Ismertesse, hogyan kell a felügyelőnek helyesen eljárni! Mi a jogi következménye annak, ha a felügyelő a felajánlott összeget elfogadja?

11. A végrehajtás rendjének és a fogvatartás biztonságának fenntartása

11.1. Az elítélttel szemben alkalmazható biztonsági intézkedések (2013. év CCXL. törvény alapján):

- biztonsági elkülönítés
- biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés
- mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása
- elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása
- elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása
- motozás
- biztonsági ellenőrzés, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle
- az ajtók zárva tartásának elrendelése
- egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése

11.2. Az elítélttel biztonsági elkülönítésére, akkor kerülhet sor, ha

- a bv. intézet rendjét, biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti
- csoportos ellenszegülésben vesz részt,
- az utasítás végrehajtását, a munkavégzést megtagadja, vagy
- ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsít.

11.2.1. Elrendelésére és megszüntetésére:

- az intézet parancsnoka vagy a személyi állomány általa megbízott tagja jogosult.

11.2.2. Elrendelése meddig tarthat?

- csak az elrendelésre okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb 10 napig, ez egy alkalommal 10 nappal meghosszabbítható.

11.2.3. A biztonsági elkülönítés ideje alatt az elítélt:

- állandó felügyelet alatt áll,
- az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani,
- látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet,
- az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit nem veheti igénybe,
- önképzést folytathat,
- saját ruhát nem viselhet, magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.

11.2.4. Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltet:

- erre a célra kialakított helyiségben kell elhelyezni, és haladéktalanul intézkedni kell orvosi vizsgálata iránt. Az elkülönítés legfeljebb 6 óra időtartamú lehet, és annak szükségességét 2 óránként felül kell vizsgálni.

Felkészülési kérdés:

Milyen biztonsági intézkedéseket ismer a 2013. év CCXL. törvény alapján? Mutassa be valamely, biztonsági intézkedés szabályait. (A biztonsági ismeret tantárgyból is lehet!)